

JIMÉNEZ GUIRAO, Jordi (ed.) (2021)
Tres mirades sobre Hegel
 Sabadell: Edicions Enoanda, 91 p.
 ISBN 978-84-123469-4-7

Durant la tardor de 2020, amb motiu de la commemoració del 250è aniversari del naixement de G.W.F. Hegel (1770-1831), la Secció de Filosofia de l'Ateneu Barcelonès va celebrar un cicle de conferències dedicades al filòsof alemany. Aquestes tenien per propòsit assenyalar especialment que el pensament de Hegel, lluny de ser obscur i d'estar obsolet, pot ser «accessible i ben vigent», per la qual cosa s'oferia, doncs, un espai en què pensar Hegel actualment. A *Tres mirades sobre Hegel* hi trobem ara el fruit d'aquest esforç.

Aquest és, doncs, un llibre on el record d'aquella saviesa es posa al servei del que avui ens ocupa, però, sobretot, és una invitació a rellegir (i a repensar) un dels més grans sistemes de la filosofia moderna a través de tres grans especialistes en el pensament hegel·lià. Ramon Valls Plana (1928-2011), Salvi Turró (1956) i Valerio Rocco (1984) ens apopen, cada un des del seu angle, a tres aspectes de la seva filosofia des dels quals podem tractar de comprendre, qüestionar i transformar el nostre temps.

Cada un dels textos tracta un dels conceptes centrals i imprescindibles del pensador. Al concepte de llibertat ens hi endinsem a través de la reproducció d'una conferència de l'any 1981 —«El sistema hegel·lià, “ciència” o tomba de la llibertat?» (p. 1-24)—, pronunciada a l'Ateneu Barcelonès, per Ramon Valls Plana i que ja havia estat publicada en aquesta mateixa revista (1982, vol. 3, p. 5-11). El professor hi reivindica Hegel com un pensador que tenia com a projecte, per sobre de tot, la creació d'una filosofia de la llibertat que aconseguís donar-li fermesa epistèmica a aquest concepte que encara avui trobem buit de sentit. Col·locant Hegel al costat dels seus contemporanis idealistes, Valls ens mos-

tra com ell va ser el que amb més insistència va voler apropar la llibertat tan desitjada al rigor científic «que comporten les exigències de la lògica, de la universalitat i la necessitat» (p. 11).

Per comprendre més profundament l'emergència del pensament idealista en general i hegel·lià en particular hem de continuar fins al segon dels escrits que componen aquest llibre: «Hegel i l'ordre del món» (p. 25-56), en el qual Salvi Turró es remunta fins a Kant per mostrar de quina manera s'ha produït l'enderrocament de la visió teofànica de la natura, recolzada en la comprensió físico-te(le)ològica del món, i quines han estat les conseqüències d'aquest esfondrament —ni més ni menys que la pèrdua de la unitat en el món, l'escissió aparentment definitiva entre objecte i subjecte. D'aquesta manera, l'idealisme alemany es dibuixa com a moviment que emprèn la tasca de recuperar aquesta unitat, però sempre a partir de vies intuïtives o estètiques —Schelling i Hölderlin en són els exemples més clars. Hegel, company d'aquests pensadors, compartirà amb ells la tasca proposada, però rebutjarà els camins que han dibuixat, que s'allunyen de la racionalitat. Així, reivindicant el paper del *logos*, del sistema, en fi, de la ciència, constituirà un nou intent filosòfic per pensar el sentit de la totalitat i de l'acció humana dins d'ella.

Aquestes dues primeres mirades ens parlen de la importància del moviment en el pensament de Hegel i ens mostren que encara ara podem guanyar alguna cosa si pensem l'avenç, el progrés, com un procés educatiu que camina dialècticament a través de la negativitat; ens recorden la importància de veure la filosofia hegel·liana com un sistema unitari, fugint de la comprensió fragmentària del seu pensament que durant tants anys l'ha

anat desvirtuant. Des d'aquí, el moviment hegel·lià ens permet resoldre la dualitat entre la unitat i la pluralitat en una totalitat universal concreta, que permet, al seu torn, donar un sentit al lloc de l'ésser humà en el món. I tot això, sabent que a l'absolut no s'hi arribarà mai si no és a través del reconeixement dels uns amb els altres, exercici que cada cop costa més dur a terme en un espai polític-social que posa al centre l'individualisme en lloc de la intersubjectivitat.

I des d'aquesta constatació caminem fins al tercer i darrer text. En «El llegat polític de Hegel» (p. 57-91), Valerio Rocco ens mostra en quina mesura el pensament de Hegel pot continuar essent vàlid i capaç d'afrontar els moviments socials del nostre temps. Situant-se en l'esquerra hegel·liana, ens descobrirà la força del concepte de *Wirklichkeit* ('realitat efectiva'), que permet concebre la realitat com quelcom carregat de potencialitats transformadores. Des d'aquesta visió de la realitat és des d'on el sistema proposat per Hegel podrà arribar a ser entès com un sistema més aviat obert, ple de possibilitats revolucionàries i emancipatòries que ens permeten, en el si de l'Estat, desenvolupar l'esperit i arribar a gaudir de la llibertat tan desitjada.

Si compremem que és, doncs, en el reconeixement de l'alteritat on l'Esperit pot arribar a desplegar-se, s'obre davant nostre una nova manera no només de pensar el present, sinó també de transfor-

mar-lo. I és així com el pensament polític hegel·lià es revela vigent i rellevant per a moviments com ara el feminisme, l'ecologisme, l'antiracisme i diferents formes de nacionalisme.

Tres mirades sobre Hegel contribueix a ampliar un espai de divulgació de la filosofia i, en aquest cas, del pensament hegel·lià, en català. La composició en forma de tríptic, duta a terme per Jordi Jiménez Guirao, és més que una casualitat, i també un encert: gràcies a cadascuna de les mirades arribem a construir una concepció més unitària, integrada i completa de la proposta filosòfica hegel·liana, i és precisament això el que ens confirma el que s'ha anat reivindicant al llarg de les conferències; a saber, la vigència del pensament hegel·lià.

Tal vegada s'hi trobarà a faltar, però, una bibliografia més extensa que completi les aportacions fetes en cada un dels capítols i que serveixi de guia per emprendre el camí cap a la filosofia hegel·liana. És cert, també, que es tracta d'un llibre breu i accessible (91 pàgines), idoni per a estudiants i per a públic no especialitzat, que reivindica una aproximació a Hegel des de la seva pròpia obra.

Llibertat, sistema i política són els eixos constitutius d'aquest recorregut que ens confirma que «per comprendre Hegel cal llegir-lo». Com s'anunciava al principi, aquest llibre és un oferiment a tornar als textos hegel·lians i una promesa que, des d'aquests, podrem pensar i, fins i tot, transformar el present.

Clàudia Sánchez Vidal

Universidad Complutense de Madrid

<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1481>

